

and structure of political and legal doctrine in the scientific sense and in the context of Western European medieval world are analyzed. It is given the characteristics of the main features of state and legal development in Western Europe and creating political and legal doctrines of Middle Ages period made on its ground. The role of the Catholic Church in the formation of political and legal doctrines in the Middle Ages period is also ascertained.

Key words: *political and legal doctrine, the Crusader movement, the Middle Ages, religion, the Catholic Church, the Pope, the spiritual and knight order, the Canon law.*

Стаття надійшла 10 листопада 2017 р.

УДК 340.12«18/19»

О. В. Забзалюк

КОНЦЕПЦІЇ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ НА ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ У СЕРЕДИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Досліджено становлення та розвиток концепцій державного устрою на західноукраїнських землях у середині ХІХ – на початку ХХ ст. Проаналізовано основні етапи формування і розвитку ідей державного устрою в українській політико-правовій думці на західноукраїнських землях указанного періоду, а також погляди найвідоміших представників цього напрямку. З'ясовано історичні особливості доктрин державного устрою в українській політико-правовій думці, а також їх правовий зміст у контексті розвитку ідей державо- та правотворення на західноукраїнських землях.

Ключові слова: *державний устрій, автономія, унітаризм, федералізм, західноукраїнські землі, Галичина.*

Постановка проблеми. Аналізуючи українську політико-правову думку, зазначимо, що проблема визначення державного устрою України була чи не найактуальнішою, а її вирішення зазвичай супроводжувалося боротьбою прихильників автономістських, федералістських та унітаристських підходів. Важливого значення ця боротьба набула в середині ХІХ – на початку ХХ ст. – у період національного й політичного відродження на західноукраїнських землях, які тоді входили до Австрійської (Австро-Угорської) імперії.

Стан дослідження. В українській політико-правовій думці тривалий час розглядали концепції державного устрою. Насамперед цінними у цьому аспекті є праці видатних мислителів середини ХІХ –

початку ХХ ст. таких, як: В. Винниченко, В. Гнатюк, М. Грушевський, С. Дністрянський, Д. Донцов, Д. Дорошенко, М. Драгоманов, О. Ейхельман, С. Єфремов, О. Жилін, М. Костомаров, В. Кучабський, Л. Лашенко, В. Левинський, К. Левицький, В. Леонтович, І. Лисяк-Рудницький, В. Липинський, М. Лозинський, О. Лотоцький, О. Назарук, Ю. Охримович, В. Подолинський, П. Скоропадський, С. Сосенко, О. Терлецький, С. Томашівський, С. Шелухін, І. Франко, С. Ярославин та ін.

Серед сучасних учених, які досліджували цю проблематику, варто виокремити Т. Андрусяка, І. Андрухів, Д. Бондаренка, С. Бостана, В. Верстюка, Л. Винара, С. Гелея, О. Головка, Я. Грицака, В. Згурську, О. Копиленко, Г. Корольова, А. Коцура, І. Кресіну, М. Кугутяка, Б. Кухту, П. Лепісевича, Ю. Левенця, О. Любовець, Р. Метельського, Л. Могильного, Д. Морозова, І. Музику, Н. Попову, В. Потульницького, Т. Приймака, О. Реєнта, О. Салтовського, О. Скакун, В. Солдатенка, О. Сушинського, І. Терлюка, В. Тихонова, М. Томенка, І. Усенка, Ю. Фігурного, Ф. Шульженка, Д. Яневського, О. Ярмиша.

Мета статті – провести історико-правовий аналіз становлення і розвитку концепцій державного устрою на західноукраїнських землях у середині ХІХ – на початку ХХ ст.

Виклад основних положень. Факт, що частина українських земель у результаті трьох поділів Польщі опинилась під владою Австрії, був для національно-визвольного руху на західноукраїнських землях важливим. Але те, що Східна Галичина, Буковина і Закарпаття не були охоплені козацьким визвольним рухом, а також перебування майже півстоліття під владою інших держав, вплинуло на політико-правову думку та психологію етнічного українського населення.

Проте наприкінці 40-х рр. ХІХ ст. відбулося національне відродження на західноукраїнських землях, яка розпочалась із так званої «Весни народів», що стосувалася всіх народів, котрі населяли Австрійську імперію.

Важливе значення для формування ідеології українського національного державотворення в Галичині мало створення у Львові 2 травня 1848 р. першої української політичної організації – Головної Руської Ради, яку очолив єпископ Української Греко-Католицької Церкви Г. Яхимович. Своїм основним завданням Головна Руська Рада вважала боротьбу за відокремленість Східної Галичини, яку населяли українці, від Західної Галичини, в котрій домінували поляки. Крім того, лідери Головної Руської Ради виступали за об'єднання Східної Галичини з іншими етнічними українськими землями імперії – Буковиною і Закарпаттям – в окремий коронний край у складі австрійської федерації.

Ця вимога, висунута ще у середині XIX ст., була головною політичною програмою всіх національно-демократичних сил до 1918 р.

Нечисленна українська інтелігенція, яка зазвичай складалась із греко-католицького духовенства, відіграла вирішальну роль у процесах національного відродження. Проте доцільно вказати, що, крім зазначеної позиції, було чимало інших течій, концепцій та ідеологічних засад розвитку західноукраїнських земель. Так, «молодий священик В. Подолинський у брошурі «Слово перестороги», яка вийшла 1848 р., виділяє серед галицьких українців чотири політичні групи: чисто українську, яка прагне України вільної та незалежної; австро-українську, яка обмежувала свою політичну програму лише українськими землями під Австрією і домагалась їх об'єднання в окрему автономну провінцію; польсько-українську, яка вважала українців племінною відміною польського народу; російсько-українську, яка вважала український народ частиною «єдиного російського народу» і в дальшому розвитку виявила себе як галицьке москофільство» [1, с. 33].

Сформульований В. Подолинським ідеал національної незалежності українського народу та візія досягнення цього ідеалу через входження України до складу федеративної спілки вільних і рівноправних слов'янських республік засвідчили початок нового етапу в розвитку національно-політичної ідеї в Галичині [2, с. 18].

І хоча період «Весни народів» в Австрії тривав недовго, перші спроби представників українського духовенства й інтелігенції «розбурхати» національну свідомість не були марними. У 1848 р. був розроблений новий проект австрійської Конституції, де у першому параграфі проголошувався принцип суверенітету народу. Ця Конституція, хоча і не відзначалась демократичністю й особливою лояльністю до інших народностей, котрі населяли Австрійську імперію, проте створювала певні передумови для національного розвитку. Адже в ній була закладена норма, яка давала змогу рівного доступу поляків та українців до участі у процесах управління коронних країв, проголошувала принцип рівності, а також право народів імперії розвивати свої національні й культурні традиції, мову, освіту, літературу тощо.

Австрійська Конституція 1848 р. зумовила розвиток національних меншин та територій, розділивши імперію на краї із задекларованою компетенцією крайових органів влади. Крім того, всі коронні краї Австрійської імперії повинні були мати власні краєві конституції.

Новим етапом конституційного розвитку став 1867 р., коли австрійський парламент прийняв нову Конституцію, в якій було закріплено принципи рівноправності народів, котрі населяли Австрію. Як

зазначав М. Лозинський, «що, попри все, австрійська конституція дала кожному народові основу для побудови власного національного життя та здобуття необхідного для цього правового простору» [3, с. 9]. На основі Конституції 1867 року були розширені права крайових сеймів, до компетенції яких, окрім питань культури, будівництва, добродійності, місцевого бюджету, оподаткування та видатків, входили «громадські, церковні і шкільні справи, а також окремі питання військових справ» [4, с. 16]. Австрійський конституційний проект 1867 р. суттєво розширив функції та повноваження органів місцевого самоврядування й чітко закріпив їх юридичний статус і правову юрисдикцію.

Наприкінці 60-х – на початку 70-х рр. XIX ст. проблема автономії стала основною у всіх вимірах політичного життя Галичини. Гострі дискусії відбувались у Галицькому сеймі, австрійському парламенті, на сторінках періодичних видань та у полеміці політичних організацій.

Якщо ж мовити про можливі моделі формування української автономії, то москвофільський рух намагався уникнути цієї проблеми, обмежуючись лише окремими поодинокими заявами, які мали популярний характер та були відірвані від державницького бачення майбутнього Української держави. Вони розглядали Україну як частину майбутньої Російської імперії, де всі слов'янські народи з'єднувались в один руський народ.

Позиція москвофілів була ідеологічно-протилежна до всіх інших національно-свідомих політичних течій Галичини, які зазвичай були репрезентантами ідеї національно-культурної автономії українського народу в складі Австрійської, а згодом і Австро-Угорської імперії, а також ідеї єдності західноукраїнських земель із Наддніпрянською Україною.

На противагу доволі міцним москвофільським тенденціям у тогочасному галицькому суспільстві на початку 60-х рр. XIX ст. у Галичині та Буковині виникає суспільно-політична течія – «народовство», яка об'єднувала національно-патріотичну інтелігенцію, а також греко-католицьке та православне духовенство. Основою ідеологічної програми народовців було бачення національної окремоті та самобутності української нації, яка тоді не була окремим монолітом, будучи розділеною між двома імперськими державами. Народовці чітко відмежовували українців від поляків і росіян та прагнули продемонструвати особливості саме вітчизняного національного розвитку, його демократичність, вираженість, концептуальність, а також історичне значення.

Із 70-х рр. XIX ст. у середовищі західноукраїнської інтелігенції значно посилюються федералістські тенденції. Депутат крайового сейму, перший піонер політики галицьких народовців-українофілів

С. Качала пише «Одкритий лист з України» (1873 р.), в якому йдеться про необхідність федералізму не так коронних країв, як федералізму народностей і широку самоуправу [5, с. 137–138]. Цю ідею підтримали й українці Буковини... «щоби із всіх українських областей монархії утворити нову українську провінцію з повною національною автономією, яка одначе бажає зостатись в Австрії» [6, с. 575].

Саме народовці, ґрунтуючись на австрійському конституційному законодавстві, ще у 80-х рр. ХІХ ст. намагались створити нову модель австро-українських відносин. Так, 1885 р. у Львові вони заснували власну політичну організацію – Народну Раду, головним змістом діяльності якої був намір добиватися поділу Галичини на західну (польську) та східну (українську) із наданням їм статусу автономії.

Навколо концепції галицької автономії наприкінці 80-х рр. ХІХ ст. розгорнулись гострі дискусії, які переросли у боротьбу двох таборів – польського й українського за політичну владу в краї. Ці дискусії дали українцям відчуття власної сили та підготували основу для висування українським національним рухом ідеї політичної самостійності. «У грудні 1892 року відбулися другі загальні збори Народної Ради, на яких було прийнято нову програму, кінцевою метою якої було об'єднання українців Галичини і Наддніпрянщини в самостійну Українську державу» [7, с. 22–23].

Однак поміркованість у вирішенні питання національного самовизначення викликала гострий протест із боку «молодих» радикалів, зокрема Ю. Бачинського, В. Будзиновського, М. Ганкевича, О. Колеси, Є. Левицького, В. Охримовича, які вважали, що подальший політичний розвиток Австрії можливий лише шляхом задоволення потреб окремих націй [8, с. 155–159.]. На їхню думку, вирішення національного питання в Австро-Угорщині можливе було лише через федералізацію імперії, з поступовим утворенням національних держав.

Тому створення у 90-х рр. ХІХ ст. національних політичних партій новітнього типу стало закономірним етапом державницького розвитку українців Галичини. В межах ідеології й діяльності цих партій надалі й відбувався генезис ідеї українського державотворення. Українські політичні партії діяли легально в межах австрійського конституційного ладу і відображали інтереси всіх соціальних груп українського населення. Це сприяло доволі швидкому проникненню ідеї українського державотворення у широкі верстви суспільства та підготувало ґрунт для створення державно-правових інститутів майбутньої незалежної й суверенної української держави, яка б охоплювала всі етнічні українські землі, що належали до двох імперій.

У жовтні 1890 р. в Львові було створено Русько-Українську радикальну партію (далі – РУРП), засновниками якої були М. Павлик, І. Франко, О. Терлецький, Є. Левицький, В. Охримович, Т. Окуневський, Р. Яросевич, С. Данилович. Концепція автономізму, яку обстоювала РУРП, передбачала культурний і національний розвиток провінцій у складі Австро-Угорської імперії, використовуючи можливості конституційного ладу. «Програма-максимум передбачала запровадження автономії у межах Австрії шляхом послідовного культурного й національного розвитку провінцій і народностей, а програма-мінімум – обмежувалась питанням розвитку національної культури» [9, с. 9].

Один із головних ідеологів радикального руху І. Франко політичну самостійність України пов'язував з ідеєю створення Російської Федерації на основі принципів демократизму та рівноправ'я. В цю державу всі народи повинні увійти на засадах автономії, яку він отожднював із демократичною республікою. Як і М. Драгоманов, І. Франко виступав за федерацію слов'янських народів, які формували майбутню федеративну Росію, а в перспективі ставали моделлю розвитку всесвітньої федерації.

Ідею федеративного устрою слов'янських народів підтримував відомий галицький громадсько-політичний діяч О. Терлецький. Відстоюючи ідею незалежної Української держави, вважав, що тільки єдність української нації, об'єднання всіх етнічних українських земель в єдине політичне утворення дасть змогу сформуванню українську демократичну республіку, засновану на принципах демократизму, національної, політичної та соціальної рівності.

1895 р. у Львові вийшла праця представника молодшої групи радикалів Ю. Бачинського «Україна irredenta», де вперше в історії української політичної думки була висунута ідея політичної самостійності України, однак, як писав учений, «реалізувати цю ідею можна лише шляхом автономії» [10, с. 49].

Варто розглянути погляди на федералізм М. Грушевського, який тривалий період попрацював у Галичині. Безперечно, на формування національно-демократичних ідей ученого мали суттєвий вплив ті суспільно-політичні процеси, які відбувались у Галичині. Він вважав Галичину своєрідним форпостом національного відродження, колицкою європейського відродження української нації. Ці погляди й ідеї трансформувались згодом у його концепцію федералізму.

М. Грушевський високо оцінював роль Галичини у становленні українського державо- та націотворення. Характеризуючи ознаки суспільного та державного ладу на західноукраїнських землях, він

зазначав, що Галичина «майже півстоліття живе в умовах конституційного життя. Бере участь в парламентському житті держави, має обласну автономію, користується *de jure* принаймні всілякими «равноправиями» і «гарантіями» суспільного і економічного розвитку [11, с. 5]. Галичина, вважав М. Грушевський, мала бути плацдармом національної консолідації лише за умови її об'єднання з Наддніпрянською Україною [12, с. 99]. І такі погляди поділяла низка політичних сил, а також відомі політики, громадські й суспільні діячі та науковці.

Цікавими є ідеї федералізму видатного українського правника та громадсько-політичного діяча початку ХХ ст. В. Старосольського, який, як Д. Донцов, був прихильником національного федералізму. Вчений вважав, що основними поняттями створення національної федерації й будь-якого іншого федеративного утворення будуть взаємини центральної та місцевої влади в контексті розподілу повноважень і компетенцій між ними.

В. Старосольський активно виступав за використання децентралістського принципу формування держави, розглядаючи питання «про адміністративну децентралізацію, автономію територіальну та персональну, а також про комбінацію цих видів» [13, с. 283].

Актуалізація ідей федералізму потребує використання адекватних аргументів для обґрунтування певних позицій щодо тієї чи іншої моделі державного устрою, зокрема в Україні. З огляду на це, науковцям мали б стати у нагоді концептуальні положення В. Старосольського, які стосуються його розуміння особливостей розподілу владних компетенцій у союзній (федеративній) державі, підходів до вирішення проблеми державного суверенітету в контексті розвитку різних типів міждержавних зв'язків, висновків про неприпустимість зведення державного устрою до територіального поділу, про необхідність тлумачення його як системи управління суспільством із боку різних наділених певними компетенціями суб'єктів і держави, і автономних одиниць [14, с. 29].

Варто зазначити, що В. Старосольський намагався віднайти ідеальну форму федеративного устрою, аналізуючи федеративні відносини всіх держав, які застосовують таку модель державного устрою.

Наприкінці 1913 р. відбулися партійні з'їзди українських партій Галичини, Буковини та Закарпаття, які практично одностайно вимагали автономії. Результатом цього стало утворення 2 серпня 1914 р. за участю УНДП, РУРП та УСДП Головної Української Ради з метою координування всіх політичних дій із боку українського населення, організування національних військових частин. Її очолив відомий

юрист, адвокат і публіцист К. Левицький, який згодом очолив Загальну Українську Раду у Відні, програмною метою якої було досягнення автономії у складі Австро-Угорщини, боротьба за самостійність українських земель у складі Російської імперії, а також подальше їх об'єднання як автономного краю Австро-Угорської імперії.

Президент Української Національної Ради, а згодом і Президент Західноукраїнської Народної Республіки Є. Петрушевич на початку своєї політичної діяльності «докладав усіх зусиль, щоб з українських земель Австрії був створений окремий коронний край з українською адміністрацією» [15, с. 28]. Головним політичним постулатом української парламентської репрезентації була національно-політична автономія або поділ Галичини на дві частини – польську й українську.

Ставши головою Парламентарної Репрезентації, він 30 травня 1917 р. у парламенті склав правно-державну заяву, в якій домагався відновлення галицько-волинської держави, рішуче застерігся проти злучення західноукраїнської території з Польщею, бо ця територія належить до українських земель і заявив, що всі спроби в цьому напрямі український народ вважатиме актом насилля над принципом самовизначення народів. Щоб убезпечити українську суспільність від будь-яких несподіванок, він намагався у безперервних конференціях з урядовими чиновниками довести доцільність перебудови Австрії на федерацію народів [16, с. 24].

Урядом Є. Петрушевича був поданий проект Конституції Української Галицької Республіки, в якій були викладені демократичні засади формування українського суспільства, а також передбачалося надання широких прав національним меншинам.

В уряді Західноукраїнської Народної Республіки було достатньо кваліфікованих фахівців, зокрема дипломованих юристів. До них належить відомий правник, державний секретар закордонних справ в уряді ЗУНР В. Панейко, який вказував на закономірності незворотності процесу загальної федералізації Європи. Науковець вважав, що таке об'єднання сприятиме суспільно-політичному, національному, культурному розвитку європейських країн, адже в жодному разі не досягатиме на суверенітет держав-членів.

В. Панейко відстоював інтереси Галичини, насамперед у складних питаннях надання їй автономії і поділу на українську та польську частини. Проте вважав, що польські реакційні кола ніколи не підуть на поступки українцям у їх прагненні чи на самостійність Східної Галичини, на федерацію, чи на територіальне самоуправління. Саме тому, на його думку, для українців залишається єдиний вихід – «будувати на спілку з демократичними елементами великоруськими велику

російську федерацію, якаєднала-б у собі всі українські землі, в сім числі і Галичину, як одну з держав сеї федерації, зв'язану тіснішим узлом з рештою українських земель. Федерація така дала-б українському елементові становище в світовій політиці подібне, як мала Угорщина в австро-угорській федерації, зберегла б Україні нетільки Галичину, а й українські кольонії в Азії, тай дозволила-б українському племені мирно розвивати свої занедбані внутрішні сили» [17, с. 77–78].

Свою концепцію українського державотворення відомий галицький історик та політичний діяч С. Томашівський виводив з історичних традицій української монархії ще часів Галицько-Волинського князівства XIII–XIV ст. На його думку, державотворення в Україні необхідно розпочинати саме з монархії, бо тільки вона найбільше сприяє утвердженню авторитету і порядку. Водночас важливе значення в сфері державотворення надавалось церкві, яка «має відігравати важливу роль у розбудові української держави і впливати на форми державного правління» [18, с. 273]. Можна стверджувати, що державницька концепція С. Томашівського ґрунтувалася на ідеї територіального патріотизму і етичних засадах греко-католицької церкви [19].

С. Томашівський вважав, що Українська держава в майбутньому повинна формуватися на засадах автономії, мати власне законодавство, державну адміністрацію. Своєрідним еталоном організації такої автономії, на думку вченого, була парламентська монархія Англії з широкими повноваженнями громад, округів і територій. Така держава повинна була мати законодавчу владу в особі парламенту, який би формувався із регіональних представників, а також виконавчу владу у виді державної ради, в яку повинні були входити духовні особи Української Греко-Католицької Церкви та представники цивільної адміністрації.

В. Кучабський вважав монархію найбільш прийнятною формою та моделлю державного правління для України. У його державно-правових поглядах домінувала так звана «геополітична концепція», суть якої полягала у власній індивідуальній неповторності держави, що формується та розвивається залежно від певних історичних умов і обставин.

Учений висловлював концепцію, згідно з якою Галичина повинна стати тією силою, що завдяки сприятливішим умовам державотворчих процесів зможе об'єднати українську націю по обидва боки Дніпра. Вважав Галичину українським П'ємонтом, основою створення майбутньої незалежної, самостійної, суверенної, демократичної і правової держави.

Висновки. Аналіз суспільно-політичного життя свідчить про сприятливіші умови для національного відродження на західноукраїнських землях, ніж ті, що були на українських землях у складі Російської імперії. Проте цьому сприяли певні обставини, які, зокрема, полягали у компактності території, тісніших взаємозв'язках із Західною Європою, надзвичайно потужний культурно-релігійний чинник, що сприяв консолідації українців у їх прагненні до боротьби за національні права, свободи і власну державність.

Розглядаючи розвиток концепцій державного устрою середини XIX – початку XX століття в Галичині, можна констатувати, що у цьому напрямі працювало чимало видатних науковців. Це дає змогу окреслити певні етапи її формування та розвитку, що пройшли доволі складний шлях, а висловлені унітаристські, монархічні, автономістські й федералістські ідеї викристалізувалися в концептуальні теорії та доктрини.

---

1. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії (Нарис суспільно-політичного руху XIX ст. – 1939 р.) / М. Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 199 с.

2. Подолинський В. Слово перестороги / В. Подолинський; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України; упоряд. Ф. Стеблій. – Львів, 2001. – 120 с.

3. Лозинський М. Галичина в життю України / М. Лозинський. – Відень, 1916. – 63 с.

4. Левицький В. Про устрій Австрійської держави / В. Левицький. – Львів: Український Студентський Союз, 1912. – 35 с.

5. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914 (на підставі споминів) / К. Левицький. – Львів, 1926. – 736 с.

6. Левицький К. Історія визвольних змагань галицьких українців з часу світової війни 1914–1918 / К. Левицький. – Львів, 1930. – Ч. 3. – 776 с.

7. Андрухів І. О. Кость Левицький: сторінки життя / І. О. Андрухів. – К., 1995. – 64 с.

8. Назарук О. До історії революційного часу на Україні: Українські політичні партії, їх союзи і теорії / О. Назарук. – Вінніпег, 1924. – 181 с.

9. Українська суспільно-політична думка в 20 столітті: Документи і матеріали / упоряд. Т. Гунчак, Р. Сольчаник. – Мюнхен, 1983. – Т. 2. – 510 с.

10. Бачинський Ю. Україна *irredenta* / Ю. Бачинський. – К.: Основні цінності, 2003. – 176 с.

11. Грушевський М. Из польско-украинских отношений Галиции / М. Грушевский. – СПб.: Типография «Общественная польза», 1907. – 74 с.

12. Корольов Г. Федералізм Михайла Грушевського: міфи, уявлення, проекти / Г. Корольов. – К.: Інститут історії України НАН України, 2012. – 250 с.

13. Старосольський В. Політичне право: курс лекцій / В. Старосольський. – Регенсбург – Новий Ульм, 1950. – 373 с.

14. Згурська В. Л. Концепція нації і держави Володимира Старосольського: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук / В. Л. Згурська. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2008. – 20 с.

15. Кульчицький В. С. Українська юриспруденція в персоналіях / В. С. Кульчицький, О. А. Вівчаренко, І. Й. Бойко. – Івано-Франківськ, 1995. – 39 с.

16. Ярославин С. Визвольна боротьба на Західно-Українських землях у 1918–1923 роках / С. Ярославин. – Філадельфія: Америка, 1956. – 183 с.

17. Панейко В. З'єднані держави Східної Європи: Галичина й Україна супроти Польщі й Росії / В. Панейко. – Відень, 1922. – 82 с.

18. Кухта Б. Л. З історії української політичної думки: навч. посібник / Б. Л. Кухта. – К.: Генеза, 1994. – 368 с.

19. Томашівський С. Під колесами історії. – 2-ге вид. / С. Томашівський. – Нью-Йорк: Булава, 1962. – 111 с.

Забзалюк О. В. Концепції державного строю на западно-українських землях в середині XIX – початку XX століття: історико-правовий аспект

Исследуется формирование и развитие концепций государственного строя на западноукраинских землях в середине XIX – начале XX века. Анализируются основные этапы становления идей государственного строя в украинской политико-правовой мысли на западноукраинских землях данного периода, а также взгляды наиболее известных представителей этого направления. Уясняются исторические особенности доктрин государственного строя в украинской политико-правовой мысли, а также их правовое содержание в контексте развития идей создания государства и права на западноукраинских землях на рубеже XIX–XX вв.

Ключевые слова: *государственный строй, автономия, унитарность, федерализм, западноукраинские земли, Галичина.*

Zabzaljuk O. V. Concepts of the State System on the Western Lands in the Middle of the XIX – the Beginning of the XX Century: the Historical and Legal Aspect

The formation and development of concepts of the state system in the Western Ukrainian lands in the middle of the XIX – beginning of the XX century was examined. The main stages of the formation and development of the ideas of the state system in the Ukrainian political and legal thought in the Western Ukrainian lands of the mentioned period, as well as the views of the most prominent representatives of the given direction are analyzed. It is pointed out on the historical peculiarities of the doctrines of the state system in Ukrainian political and legal thought, as well as their legal content in the context of the development of ideas of the state and law-making in Western Ukrainian lands in the middle of the nineteenth and early twentieth centuries.

The fact that the part of the Ukrainian lands were outside the Russian empire was very important for the national revival of the Ukrainian people in the XIX century in general, and for the Austrian Ukraine in particular.

Analyzing the Ukrainian political and legal opinion, it can be noted that the problem of determining the territorial structure of Ukraine was perhaps the most urgent in all ages, and its solution was usually accompanied by the struggle of supporters, autonomous, federalist and unitary approaches. This struggle acquired a significance in the middle of nineteenth and early twentieth centuries, during the period of national and political revival in the Western Ukrainian lands, which at that time were part of the Austrian (Austro-Hungarian) Empire.

Key words: *state system, autonomy, unitarism, federalism, Western Ukrainian lands, Galicia.*

Стаття надійшла 10 листопада 2017 р.

УДК 340.115

Л. М. Кельман

ДО ПИТАННЯ ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЬТЬ ПРАВАЗАСТОСОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Розглянуто теоретико-правові проблеми в сфері взаємодії реалізації права та правозастосування. Виокремлено особливості правозастосовної діяльності. Проаналізовано різні погляди на структуру, функції, суб'єкт, результат правозастосування. З'ясовано роль правозастосування у співвідношенні можливості та дійсності в праві.

Здійснено багатоаспектний загальнотеоретичний аналіз ефективності механізму застосування права, що обумовлює його широке розуміння як об'єктивної характеристики, котра охоплює увесь спектр правових явищ та елементів, а також соціальних зв'язків, за допомогою яких досягається відповідність механізму вимогам, що містяться в нормах права, забезпечується їх реалізація, гарантуються права й обов'язки, а також основні цілі цього механізму.

Ключові слова: *реалізація права, правозастосовна діяльність.*

Постановка проблеми. Застосування права доволі часто є гнучкою та дієвою частиною масштабного й складного механізму, який певною мірою забезпечує реалізацію права. З огляду на те, що правозастосування є організаційно-правовим видом здійснення державно-владної діяльності, зазвичай воно може бути у виді складного комп-